

נספח א'

הקהילות היהודיות באירופה במאות שעברו, התנהלו כיישות אירגונית אוטונומית מול השלטונות בארצות בהם התגוררו, והיוו למעשה "גילדה" במסגרת המשטר הפיאודלי שהתקיים בימי הביניים באירופה. כל היהודים שחיו בשטחה של הקהילה היו חברים בקהילה, וכפופים להחלטותיה ולמוסדותיה. מנגד, היה תפקידה של הקהילה לנהל את המסגרת בה חיו, לדאוג לרווחתם של היהודים, לחינוך ילדיהם, לפרנסה ולשאר תחומי החיים, הקהילה חלשה למעשה על כל תחומי החיים, הן על תחומי היומיום הכלליים-חילוניים, והן על תחומי הדת.

בדרך כלל התבסס ניהול הקהילה על וועד של פרנסים אמידים שבראשם עמד "ראש הקהל", ולצידם שימש רב הקהילה כפוסק בענייני הלכה וכאחראי על בית הדין הרבני. מוסדות רבים היו בקהילה: חברה קדישא, מושב זקנים, מוסדות סעד, וכמובן המלמדים של הדור הצעיר, שהיו תחת סמכותם של ראשי הקהילה.

אחת הדוגמאות לניהול הקהילה היא "חזקת היישוב" – הזכות להיות תושב קבע בקהילה מסויימת. היתה זו דרכה של הקהילה לפקח על הרכב התושבים ולהגן על אנשיה מפני תחרות כלכלית או נישול. עדות להתנהלות כלכלית מתוך פנקס הקהילה של קהילת פוזנא (פוזנן) נמצא באמצע המאה ה-17, שם מסופר על בני זוג שהגיעו כפליטי מלחמה לפוזנא מקהילת גלינא, והקהילה התירה להם להתיישב במקום. בפנקס הקהילה מובא דיון שלם האם, לאחר שהמלחמה בגלינא שקטה, יש להתיר להם להתיישב בפוזנא:

היום יום א', ב' אדר השני הישוע"ה לפ"ק [= לפרט קטן; 1636], עלתה בהסכמת כל הקהל יצ"ו שאין לכהר"ר [= לכבוד הרב ר'] טעבלה בן מהר"ר [= מורנו הרב ר'] שמואל ר"ט ז"ל חזקת עירנות [= עירונית] פה ק"ק פוזנן. והנה בשתי שנים שעברו וחלפו, שהיה כהר"ר טעבלה הנ"ל מסתפח בנחלתינו על שהיה מגורש מקהלתו ק"ק גלוגא מחמת רעש המלחמה, משכו עליו חוט של חסד והניחו אותו פה בנתינה איזה סך אבל עכשיו נשקטה המלחמה במדינה שלעזיה חזרו ונתיישוב... ויושבים שם בהשקט ובבטחה. בכך הרשו לו שיעמוד עוד פה אתנו זמן חורף [שנת] שצ"ו [= 1636], ומאז והלאה אחר פסח שצ"ו מחויב לעקור דירתו מכאן ושוב אין לו שום זכות חלק ונחלה פה ק"ק פוזנן.¹⁴

מאותה סיבה של דאגה כלכלית ליהודי הקהילה לא ניתן אישור לשאת אישה שאינה מבנות המקום, "אם לא שמכניס לנדן (לנדזניה) ארבע מאות זהובים פולניש מזומנים, וזה יהיה לחוק ולא יעבור מפני טעמים עתיקים ונימוקים..."

הקהילה דאגה לווסת את הפעילות הכלכלית של תושביה, ודאגה לכך שלא תהיה תחרות כלכלית (שלא כמו בימינו), ופיקחה על מידות ומשקולות ועל המחירים. כמו כן, הוטלו הגבלות על סוחרים מחוץ לפוזנא, שוב, כדי לשמור על מצבם הכלכלי של היהודים שהתגוררו בה.

עדות לדאגה כלכלית לקהילה נמצא בהגבלות שהוטלו על האלמנה פערל, להלן:

עלתה במוסכם כל הקהל יצ"ו שהאשה פערל אלמנת ר' יעקב רייס כץ לא
 תמכור שום דבר על האמה [= לפי המידה] בכיפה שלה [= בחנות השייכת
 לה] שעל השוק, הן בגדים הן בגד פשתן. ויהיה מה שיהיה לא תמכור על
 האמה רק חתיכה שלם. גם לא תמכור בכיפה הנ"ל שום דבר הנמכר על
 השמעטר הויז [= שוק האריגים] כגון העמדר [= חולצות] ובתי שוקיים
 [= מכנסיים או גרביים ארוכות, כנראה של נשים], שקרפיטקש [= גרביים,
 כנראה של גברים] וקעלניר [= צווארונים] וכדומה לזה. ובאם ח"ו תעבור
 על אחת [...] מכל הנ"ל, יחויב האלוף כמהר"ר וואלף סג"ל חתנה לשלם
 ש"ח [= שטר חוב] שלו מסך מאה וחמישים זהובים.¹⁷

תחת ניהול הקהילה התנהלו גם ח"י הדת, וכללו בתוכם את תחום החינוך, צדקה וסעד, הפעילות החברתית ועוד. למשל, מוסדות החינוך שהתנהלו כמוסדות פרטיים, היו נתונים לפיקוח הקהילה מבחינת התאמת המלמדים לתפקידם, מספר התלמידים בכל "חדר", שכר המלמדים ועוד. בני העניים זכו לתמיכה במימון הלימודים על-ידי הקהילה.

גם נושא הצדקה, שלמעשה מוטל על כל יהודי כמצווה, היה מאורגן על-ידי הקהילה ב"קמחא דפסחא" או קרן להכנסת כלה וכדומה.

נספח ב'

הסבר להפעלת המערך מתוך גוגל-ארץ

1. פתחו את דפדפן האינטרנט וישמרו על הקליק

2. בתחום קהילה

3. הקליקו למצאת את מידע ופעילות

בחלקו של הקהילה ניתן גם ללחוץ על תדומת הקטנה

ובלתיאור על הקווים החוליים, להתקרב למבט קרוב

